

О‘ЗBEKISTON RESPUBLIKASINING TIL SOHASIDAGI SIYOSATI, UNING IJTIMOIIY-SIYOSIIY AHAMIYATI.

Qurbonova Marg‘uba Boltayevna

Iqtisodiyot va Pedagogika Universiteti katta o‘qituvchisi

Annotatsiya

Mazkur maqolada bugungi kunda ajdodlardan avlodlarga o‘tib kelayotgan bebaho meros sifatida ona tilimizni asrab-avaylash, boyitish, uning davlat tili sifatidagi nufuzini orttirish yo‘lida keng miqyosli ishlarni amalga oshirish, shu tilda ish yuritish nufuzini oshirish ustuvor vazifalardan biri ekanligi yoritilgan.

Kalit so‘zlar: davlat tili, millat, milliy g‘urur, yozuv, tilshunoslik, milliy munosabatlar, taraqqiyot

Аннотация

В данной статье поясняется, что одной из приоритетных задач является сохранение и обогащение нашего родного языка как бесценного наследия, передающегося от предков к поколениям, проведение широкомасштабной работы по завоеванию его престижа как государственного языка, повышение его авторитета как государственного языка. престижность ведения бизнеса на этом языке.

Ключевые слова: государственный язык, нация, национальная гордость, письменность, языкознание, национальные отношения, развитие.

Abstract

This article explains that one of the priority tasks is to preserve and enrich our native language as an invaluable heritage passed down from ancestors to generations, to carry out large-scale work to gain its prestige as the state language, and to increase its authority as the state language. the prestige of doing business in this language.

Key words: state language, nation, national pride, writing, linguistics, national relations, development.

Til, millat, davlat... Bu uch tushunchani bir-biridan ayro tasavvur qilib bo'lmaydi. Har inson o'z ona tilida so'zlaydi, ona tilida tafakkur qiladi, ona tilida his qiladi, ona tilida tush ko'radi... Til – milliy g'urur, milliy iftixordir. Til muloqot vositasigina bo'lib qolmay, u insonning ichki olamini ifodalaydi, dunyoni teran idrok qilishiga ko'maklashadi, dunyoqarashi va kamolotini belgilab beradi. Shuning uchun ham yer yuzida rivojlanaman degan davlat borki, o'z tilining mavqeini ko'tarishga harakat qiladi. Taxminlarga ko'ra, dunyoda ellik million kishi o'zbek tilida gaplashar ekan. Bu yer yuzi aholisining har 150 kishidan biri o'zbek tilida gaplashishini anglatadi. So'zlashuvchilar soniga ko'ra, o'zbek tili sayyoramizda eng keng tarqalgan, har birida kamida 30 million aholi gaplashadigan 40 ta tildan biri hisoblanadi. Yaqinda Rossiya Tashqi ishlar vazirligi rasmiy vakili O'zbekistonda davlat tilida ish yuritishni ta'minlamaganlik uchun mansabdor shaxslarga javobgarlikni belgilovchi qonun loyihasini qo'llab-quvvatlaydiganlar kamligini aytib munosabat bildirganligi ommaviy axborot vositalarida turli muhokamalarga sabab bo'ldi. Yuqoridagi raqamlardan kelib chiqib, o'zbek tilida gaplashuvchilar soni kam deyish mumkinmi?! O'zbek tili chuqur tarixiy ildizga ega o'zbek millatining umumiy mulkidir, chetdagi odam xohlagancha muhokama qiladigan mulk emas.

“Ona tilimiz – milliy ma'naviyatimizning bitmas-tuganmas bulog'idir. Shunday ekan, unga munosib hurmat va ehtirom ko'rsatish barchamizning nafaqat vazifamiz, balki muqaddas insoniy burchimizdir” - degan edi Prezidentimiz Sh.M. Mirziyoyev [1; 107-b]..

Hech kim hech qachon o'z ona tiliga bo'lgan hurmatni yo'qotmasligi kerak. Tilga hurmat – bu xalqqa hurmat. O'z ona tiliga ega bo'lmagan xalq mamlakat bo'lolmaydi. Tilning egasi xalq, ammo xalqning bitta vakili loqayd bo'lsa ham milliy til sofligiga putur yetadi. Til davlat timsoli, mulki hisoblanadi. Til madaniyatiga amal qilinmasa, milliy madaniyatga dog' tushadi. Shu sababli, bu ulkan hodisaning tub mohiyatini kelajak avlod ongiga singdirish, ona tiliga bo'lgan muhabbat va sadoqatini yanada mustahkamlash borasida olib borilayotgan ishlar ko'lami yil sayin kengayib bormoqda. Binobarin, o'zini o'zbek millatining farzandiman, deb bilgan har bir shaxs

ona tilimizga e'tiborli bo'lishi, uning sofligini asrab-avaylashni muqaddas burchi deb bilishi shart. O'zbek tilining Vatanimizda davlat tili sifatida amal qilinishining huquqiy asoslari qonunan belgilab qo'yilgan. O'zbekiston Respublikasining "Davlat tili haqida"gi qonuni uch tamoyilga: umumiylik, majburiylik va huquqiy kafolatga asoslanadi. Darhaqiqat, davlat tilining mustahkam huquqiy maqomi belgilab qo'yilgani tilimizning boy imkoniyatlaridan keng foydalanishga yetarlicha zamin yaratib, mamlakatimizda istiqomat qiluvchi barcha millat va elatlarning tillari, urf-odatları va an'analari hurmat qilinishi barobarida o'zbek tilining erkin muomalada bo'lishi uchun zarur shart-sharoitni yaratib berdi. Dunyoda taniqli mamlakat bo'lish uchun biz davlat tilining maqomini ko'tarishga erishishimiz lozim.

2019-yil 21-oktyabr kuni Davlatimiz rahbari "O'zbek tilining davlat tili sifatidagi nufuzi va mavqeiini tubdan oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmonni imzoladi. Xususan, 21-oktyabr yurtimizda "O'zbek tili bayrami kuni" deb belgilandi. Vazirlar Mahkamasi tuzilmasida Davlat tilini rivojlantirish departamenti tashkil etildi. Qolaversa, Vazirlar Mahkamasi huzurida o'z faoliyatini jamoatchilik asosida amalga oshiradigan, yangi so'z va atamalarni rasmiy iste'molga kiritadigan Atamalar komissiyasi ishlab turibdi. Bu, albatta, muhim hujjat, davlat tilini rivojlantirishga qaratilgan ishlarning mantiqiy davomi, sohada yana bir muhim qadam. Chunki O'zbekistonda shu vaqtgacha davlat tili to'g'risidagi qonun hujjatlariga rioya etilishi ustidan monitoringni amalga oshiradigan yagona, mustaqil va markazlashgan tuzilma yo'q edi. "Davlat tili haqida"gi qonunning normalari deklarativ, umumiy xarakterga ega bo'lganligi sababli ko'zlangan maqsadlarga to'la erishish imkonini bermayapti [2; 11-b].

Xususan, "Davlat tili haqida" gi qonunning (keyingi o'rinlarda Qonun) 8-moddasida "O'zbekiston Respublikasining qonunlari, davlat hokimiyati va boshqaruv organlarining boshqa hujjatlari davlat tilida qabul qilinadi va e'lon etiladi. Bu hujjatlarning tarjimalari boshqa tillarda ham e'lon qilinadi", deb belgilangan bo'lsa-da, ayrim sohalardagi davlat idoralarida hujjatlarni davlat tilida qabul qilish etarlicha yo'lga qo'yilmagan. Bu esa ayrim hollarda jismoniy va yuridik shaxslarga

noqulayliklar keltirib chiqarmoqda. Shuningdek, Qonunning 10-moddasida korxonalar, muassasalar, tashkilotlar va jamoat birlashmalarida ish yuritish, hisob-kitob, statistika va moliya hujjatlari davlat tilida yuritiladi, ishlovchilarining ko'pchiligi o'zbek tilini bilmaydigan jamoalarda davlat tili bilan bir qatorda boshqa tillarda ham amalga oshirilishi mumkinligi belgilanganligiga qaramasdan, ayrim sohalarda statistika va moliya hujjatlari, shartnomalar talab darajasida davlat tilida yo'lga qo'yilmagan. Xususan, ayrim xizmat ko'rsatish sohalari (kommunal, internet xizmatlari va hk.) tomonidan shartnoma, dalolatnoma, ogohlantirish xati kabi hujjatlarni xorijiy tilda rasmiylashtirish holatlarini ko'rish mumkin. Qonunning 20-moddasida lavhalar, e'lonlar, narxnomalar va boshqa ko'rgazmali hamda og'zaki axborot matnlari davlat tilida rasmiylashtiriladi va e'lon qilinadi hamda boshqa tillarda tarjimai berilishi mumkin, deb belgilangan bo'lsada, mazkur qoidaga har doim ham amal qilinmayapti. Xususan, ayrim savdo yoki xizmat ko'rsatish sohlari tomonidan bevosita yoki internet tarmoqlari orqali berilgan lavhalar va e'lonlarda davlat tili talablariga rioya qilmaslik holatlarini kuzatish mumkin.

Til – muqaddas va e'zozlangan tushuncha, har bir inson uchun o'z onasi kabi aziz va mo'tabar. Til – hayotning boshlanishi. Inson o'z ona tili yordamida yangi tushunchalar va munosabatlarni anglay boshlaydi. Ona tili bizga ona suti bilan singdiriladi. Inson ulg'aygan sayin atrofida gilar bilan muloqot qilish, badiiy kitoblar o'qish orqali so'z boyligini oshirib boradi. Ota-bobolarimiz tarixi, milliy va ma'naviy qadriyatlarimiz bizga ona tilimiz yordamida meros bo'lib qoldi. Xalqlar tarixi – bu ular tilining tarixi. Turkiy til VII-VIII asrlardan boshlab yuzaga kela boshlagan. Dastlab turkiy tilda Mahmud Qoshg'ariy, Yusuf xos Xojib, Ahmad Yungakiy va Rabg'uziy o'zbek tilining rivojlanishida katta hissa qo'shishgan. XI-XV asrlarda Lutfiy, Atoiy, Sakkokiy va Xorazmiy kabi shoirlar ham o'zlariga xos o'rin tutdilar. Ushbu shoirlar va o'z davrining atoqli yozuvchilari yaratgan mashhur asarlardan ingliz, fransuz, nemis, yapon va xitoy olim va shoirlari ko'plab foydalanib kelishgan. XV asr o'zbek tilining gullab-yashnagan davri bo'lgan. Bu davr Alisher Navoiy ijodiga ham bog'liq. "Xamsa", "Xazoinul-maoniy", "Muhokamatul lug'atayn", "Majoinul nafa'is" kabi

asarlari bilan Navoiy turk tilini jahon miqyosiga olib chiqdi. Soʻz mulkingning sultoni Alisher Navoiy tilimizni “shajara bogʻi” timsolida his etib, xalqni bulbulga qiyosladi. Ana shu boqqa gard tushmasin, bulbullarning ovozi hamisha yangroq va baland boʻlsin, dedi. Dunyoga mashhur “Devoni lugʻatuturk” asari Mahmud Qoshgʻariy tomonidan xijriy 464, milodiy 1068 yili yozib tugallangan. Ushbu asar XV asr turkiy qabilalarining til xususiyatlari, ogʻzaki ijodini oʻrganishi uchun asosiy manba hisoblangan. Lugʻat hozirgi lugʻatlarga oʻxshab yolgʻiz soʻzlarning lugʻaviy maʼnosini izohlabgina qolmasdan balki, unda oʻsha davrda oʻgʻuz, uygʻur, qipchoq, chigil, qarluq kabi 37 urugʻ birlashmalariga kirgan turkiy urugʻ va qabilalarning fanatik, leksik, grammatik til xususiyatlarini taʼriflovchi tarixga oid asarlar hamdir. Devonda turkiy urugʻlarning joylashishi hamda xaritasi ham ilova qilingan [3; 6-b].

Mahmud Qoshgʻariy Chin (Xitoy) davlatidan butun Movarounnahr (Xorazm, Fargʻona, Buxoro, Dashti qipchoq)ni kezib, bu erlarda joylashgan turkiy urugʻ va qabilalarning tili, ijtimoiy turmushini, tarixini oʻrganadi. Mahmud Qoshgʻariyning “Devoni lugʻatit-turk” asarining taxminan XV asrda koʻchirilgan qoʻlyozmasi va turk tiliga tarjimasi 1860-63 yillarda professor S. Mutalibov tomonidan tarjima qilindi [4; 38-b].

Bu uning 20 yillik ishi natijasi edi. Davlat rivojlanishi bilan davlat tili ham rivojlanadi. Xalq mustaqilligining asosiy belgisi – bu ona tili va milliy madaniyati. Dunyoning barcha davlatlari oʻz ona tillarini asrab-avaylashga intilishadi, shuning uchun har qanday davlat oʻzining madaniy merosi va ona tilini alohida hurmat qiladi. Millatlarni ajratib turuvchi asosiy belgilardan biri bu til ekan, har bir inson oʻz tilini bilishi, uni ulugʻlashi va shu bilan birga boshqa millatlarning ona tiliga ham hurmat bilan qarashi lozim. Shundagina tilning, millatning qadri va obroʻyi, nufuzi oshadi. Til tarixini, uning meʼyoriy nuqtai nazardan shakllanish jarayonini, rivojlanishini millat tarixidan ayri holda oʻrganib boʻlmaydi. Yuqori rivojlangan davlatlar darajasiga erishish va raqobatdosh boʻlish uchun Oʻzbekiston fuqarolari xalqaro tillarni bilishlari muhim, albatta. Chunki biz global rivojlanish tendensiyalaridan orqada qola olmaymiz, lekin shuni unutmaslik kerakki, oʻzbek tili dunyodagi barcha rasmiy tillar qatori

suveren til maqomini olgan ekan, har bir O'zbekiston fuqarosi davlat tilini bilishi shart. Hech kim hech qachon o'z ona tiliga bo'lgan hurmatni yo'qotmasligi kerak. Tilga hurmat – bu xalqqa hurmat. O'z ona tiliga ega bo'lmagan xalq mamlakat bo'lolmaydi. Tilning egasi xalq, ammo xalqning bitta vakili loqayd bo'lsa ham milliy til sofligiga putur etadi. Til davlat timsoli, mulki hisoblanadi. Til madaniyatiga amal qilinmasa, milliy madaniyatga dog' tushadi. Shu sababli, bu ulkan hodisaning tub mohiyatini kelajak avlod ongiga singdirish, ona tiliga bo'lgan muhabbat va sadoqatini yanada mustahkamlash borasida olib borilayotgan ishlar ko'lami yil sayin kengayib bormoqda. Binobarin, o'zini o'zbek millatining farzandiman, deb bilgan har bir shaxs ona tilimizga e'tiborli bo'lishi, uning sofligini asrab-avaylashni muqaddas burchi deb bilishi shart.

So'nggi yillarida mamlakatimizda barcha sohalarida bo'lgani kabi tilimiz taraqqiyotida ham muhim o'zgarishlar yuz bermoqda. O'zbek tilining xalqaro miqyosda obro'yi oshib, faol muloqot vositasiga aylanib bormoqda. Turli darajadagi rasmiy uchrashuv va muzokarlarda tilimiz keng qo'llanayotgani, xorijdagi qator ta'lim dargohlarida, ilmiy muassasalarda o'zbek tili markazlari tashkil etilib, ularda ona tilimizni o'rganishga qiziquvchilar soni ko'payib borayotgani buning yaqqol dalilidir. Dunyo olimlarining e'tirofiga ko'ra, bugunda er yuzi aholisi 2 ming 976 xil tilda gaplashadi. Bu tillar o'zining leksik va grammatik xususiyalariga ko'ra til oilalar va guruhlariga bo'linadi [5; 4-b]. Jonajon o'zbek tili — ona tilimiz xususida so'z ketganda, uning dunyo tillari orasida o'ziga xos mavqega ega ekanligini ko'ramiz. Ona tilimiz — o'zbek tiliga 1989 yil 21 oktyabrda davlat tili maqomi berildi. Bu mamlakatimiz, yurtdoshlarimiz hayotidagi unutilmas, tarixiy voqeaga aylandi. Ayni paytda tilimizning ijtimoiy mavqeini yanada mustahkamlash, yuksaltirish uchun ham beqiyos imkoniyat yaratildi. Tilning egasi xalq, ammo xalqning bitta vakili loqayd bo'lsa ham tilning sofligiga putur etadi. Til — davlat timsoli, mulki. Til madaniyatiga amal qilinmasa, milliy madaniyatga dog' tushadi. Shu sababli o'zbek tilining hududimizda davlat tili sifatida amal qilishining huquqiy asoslari qonunan belgilab qo'yilgan. O'zbekiston Respublikasining "Davlat tili haqida"gi Qonuni uch prinsipga:

umumiylik, majburiylik va huquqiy kafolatga asoslanadi. Shu ma'noda har bir O'zbekiston fuqarosi davlat tilida so'zlay olish va uni hurmat qilishga majbur.

Istiqlol yillarida mamlakatimizda barcha sohalarda bo'lgani kabi tilimiz taraqqiyotida ham muhim o'zgarishlar yuz berdi. O'zbek tilining xalqaro miqyosdagi obro'si oshib, u faol muloqot vositasiga aylanib bormoqda. Turli darajadagi rasmiy uchrashuv va muzokaralarda tilimiz keng qo'llanayotgani, xorijdagi qator ta'lim dargohlarida, ilmiy muassasalarda o'zbek tili markazlari tashkil etilib, ularda ona tilimizni o'rganishga qiziquvchilar soni ko'payib borayotgani buning yaqqol dalilidir. Darhaqiqat, har bir millatning, xalqning o'tgan kuni, buguni va kelajagini, uning mavjudligini birgina omil — ona tili bildirib turadi. Jonajon o'zbek tili — ona tilimiz xususida so'z ketganda, shubhasiz uning dunyo tillari orasida o'ziga xos mavqega ega ekanligini ko'ramiz. Olimlar va mutaxassislar tomonidan ilm-fan va turli sohalarga oid ensiklopediya va lug'atlar, darslik va o'quv qo'llanmalari chop etildi. Lotin yozuviga asoslangan o'zbek alifbosining yaratilishi uni amaliyotga tatbiq etilishi ham shu ishlarning uzviy davomi bo'ldi. E'tirof etish kerakki, dunyodagi 200 ta til bugunda davlat tili maqomiga erishgan bo'lib, shular orasida o'zbek tili ham bor [6; 10-b]. Bu esa, har birimizning qalbimizda faxr-iftixor tuyg'ularini uyg'otib, tilimiz sofligini saqlashda zimmamizga mas'uliyatlar ham yuklaydi. Yosh avlodni ana shu ruhda tarbiyalash esa pedagoglar, qolaversa, keng jamoatchilikning vazifasi, burchi hisoblanadi. O'zbek tilining boy imkoniyatlari bugungi kunda tilshunoslarimiz tomonidan chuqur o'rganilmoqda. Tilimizni e'zozlash, yosh avlodni ona tiliga hurmat ruhida tarbiyalashda buyuk ajdodlarimizning hayoti va faoliyati katta ibrat maktabidir. Har bir millatning, xalqning o'tgan kuni, buguni va kelajagini, uning mavjudligini birgina omil — ona tili bildirib turadi. Jonajon o'zbek tili — ona tilimiz xususida so'z ketganda, shubhasiz uning dunyo tillari orasida o'ziga xos mavqeiga ega ekanligini ko'ramiz. O'zbek adabiy tili turkiy tillar guruhiga mansub bo'lib, u mustaqil til sifatida XI asrdan boshlab shakllana boshladi va to hozirgi kunimizgacha bu tilda ko'plab ilmiy va badiiy asarlar yaratildi. Xususan, Maxmud Qoshg'ariyning “Devoni lug'otit-turk”, Yusuf Xos Hojibning “Qutadg'u bilig”, Xorazmiyning “Muhabbatnoma”,

Rabgʻuziyning “Qissai Rabgʻuziy”, shuningdek, Atoyi, Sakkokiy, Sayfi Saroiy, Mavlono, Lutfiylarning yaratgan boy ilmiy-adabiy meroslarini tilga olish mumkin. Ayniqsa, turkiy tilning beqiyos imkoniyatlarini koʻrsatishda Alisher Navoiyning buyuk xizmatlarini alohida eʼtirof etish joiz. Hazratning nafaqat badiiyati, balki tilshunoslikka bagʻishlangan “Muhokomat ul-lugʻatayn”, yaʼni “Ikki til muhokamasi” nomli asari shu sohadagi qiyosi yoʻq manba hisoblanadi [7; 44-b].

Qolaversa, shoh va shoir Bobur Mirzoning tilimizda yaratgan goʻzal asarlari bugun ham oʻquvchilar tomonidan sevib mutolaa qilinadi. Albatta, ona tilimizning taraqqiyoti yuqorida nomlari keltirilgan buyuk ajdodlarimizning yuksak muhabbatida koʻrinib turadi. Hozirgi oʻzbek adabiy tili meʼyorlashtirilgan boʻlib, tilimizning lugʻat boyligi, tovush tizimi va grammatik qurilishi olimlar tomonidan ilmiy asoslarda oʻrganilgan. Bu sohadagi izlanishlar bugun ham davom etmoqda. Aytish joizki, oʻzbek tili mamlakatimiz maktablarida XX asrdan boshlab oʻqitila boshlandi. Taʼlim jarayonida kishilarimizning tilga oid bilimlari shakllantirilib, nutqiy savodxonlik darajasi oʻstirib borildi. Bugun maktab, kollej, akademik liseylar va oliy oʻquv yurti talabalari uchun yangi avlod dasliklari yaratilib, ularda tilimizni yangicha asosda oʻrganishga eʼtibor qaratilmoqda. Bu esa, shubhasiz oʻzining ijobiy natijalarini berib kelmoqda [8; 14-b].

Mamlakatimizda til siyosatini rivojlantirishning strategik maqsadlari, ustuvor yoʻnalishlari va istiqboldagi vazifalari ijrosi taʼminlash borasida Fargʻona tilshunoslarining ilmiy salohiyati va imkoniyatlari etarli. Bu xayrli va masʼuliyatli ishda bor kuch-gʻayratimizni safarbar etmoqdamiz. Zero, ulugʻlar taʼkidlaganidek, “Ona Vatanga muhabbat va sadoqat–ona tiliga muhabbat va sadoqatdan boshlanadi”. Oʻzbek tiliga davlat tili maqomi berilishi uning rivojlanishida, maʼnaviy-madaniy meros, umummilliy boylik, oliy qadriyat sifatida shakllanishida kuchli omil boʻlayapti. Shu bilan birga, boshqa tillarning ham izchil taraqqiy topishini har tomonlama kafolatlamokda. Jumladan, davlat tilini oʻrganish uchun fuqarolarga shart-sharoit yaratish, shuningdek, yurtimizda yashovchi millat hamda elatlarning tillariga izzat-

hurmat bilan munosabatda bo'lish Qonunning alohida moddasida mustahkamlab qo'yilgan [9; 101-b].

Ma'lumki, davlat tili va boshqa tillarning rivojlanishida ta'lim muassasalari katta rol o'ynaydi. Qonunga muvofiq, maktabgacha ta'lim muassasalari davlat tilida faoliyat ko'rsatishi bilan birga, milliy guruhlar zich yashaydigan joylarda ularning o'z tillarida ham faoliyat yuritadigan maktabgacha ta'lim muassasalari tashkil etilishi ta'minlanishi belgilangan. Shuningdek, yurtimiz aholisiga ta'lim olish tilini erkin tanlash huquqi berilgan bo'lib, davlat tilida hamda boshqa tillarda umumiy, o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi va oliy ma'lumot olish ta'minlangan. Xususan, maktab ta'limi 7 ta — o'zbek, qoraqalpoq, rus, qozoq, qirg'iz, turkman hamda tojik tillarida olib borilmoqda [10; 45-b].

Darhaqiqat, tarixdan saboq olgan holda, yuqoridagi misollardan ko'rish mumkinki, madaniy-ma'naviy boyligimiz bo'lmish ona tilimizning davlat tili sifatidagi nufuzini oshirish, ona tilimizning sofligini asrash, himoya qilish biz uchun hamisha hayot-mamot ishi bo'lmog'i lozim. Chetdan bo'layotgan fikrlar, ta'qiblar o'z yo'liga, achinarlisi ichimizdagi, tilimizga bepisandlik bilan muomalada bo'layotgan, ayrim ajnabiyparast, aksariyat ismi o'zbekcha, yo chala o'zbekcha, ammo qalbi, ruhiyati, millati manqurt bo'lgan yurtdoshlarimizning borligidir. Til - millatimiz faxri, g'ururidir. Ayni chog'da orzu-umidlarimiz, istiqbolimiz unda bo'y ko'rsatadigan, qalbimiz oynasi hamidir. Shunday ekan, ona tilimizga doimo hurmat va e'tiborda bo'lib, uning jamiyatimizdagi mavqeini yuksaltirishga har birimiz o'z hissamizni qo'shaylik. Zero, til bor ekan millat barhayot, uning istiqboli nurli va charog'ondir [11; 107-b].

Shunday ekan, tilimizni e'zozlash, uning davlat tili sifatidagi maqomi, jamiyatdagi mavqeini yuksaltirish, yosh avlodni ona tiliga hurmat ruhida tarbiyalash hamisha dolzarb ma'naviy burchimiz bo'lib qoladi. O'zbek tilining xalqaro miqyosdagi obro'-e'tiborini yuksaltirish, uni milliy va umumbashariy tushunchalar asosida taraqqiy etgan tillar safiga qo'shish har birimizdan milliy tilga chuqur hurmat bilan yondashishni talab

etadi. Zero, til bor ekan, millat barhayotdir. Yuqoridagi fikrlardan kelib chiqib, biz tomonimizdan quyidagi xulosa va takliflar beriladi:

birinchidan, davlat tilini bilish O‘zbekiston Respublikasi har bir fuqarosining burchi ekanligini qonun bilan mustahkamlash;

ikkinchidan, davlat va xo‘jalik boshqaruvi organlari, mahalliy davlat hokimiyati organlari tomonidan normativ-huquqiy hujjatlar loyihalarini tayyorlashda atamalarning o‘zbekcha muqobili turganda, boshqa tildagisini ishlatish taqiqlanishini qat’iy belgilab qo‘yish;

uchinchidan, davlat hokimiyati va boshqaruv organlarida, korxonalar, muassasalar, tashkilotlar va jamoat birlashmalarida ish yuritish, hisob-kitob, statistika va moliya hujjatlarini davlat tilida yuritishni shart qilib, zaruriyatga qarab boshqa tillarga tarjima qilinishini belgilash;

to‘rtinchidan, xorijiy tilda berilgan reklama yoki e‘lonlar ularning o‘zbek tilidagi shaklidan so‘ng joylashtirilishi lozimligini belgilash;

beshinchidan, davlat xizmatchilarining davlat tilini bilishi shartligini nazarda tutish, ularning davlat tilini bilish darajasi bo‘yicha imtihon qilish amaliyotini joriy etish.

Ishonamizki, mazkur o‘zgarishlar bo‘lgan taqdirda davlat tilining hayotimizdagi o‘rni va ahamiyati oshishiga, davlat organlari va tashkilotlarida ish yuritish to‘liq davlat tilida amalga oshirilishiga olib keladi. Xulosa shuki, davlatimiz suveren-demokratik davlat ekan, uning ichki siyosatiga chetdan turib hech kimning aralashishga haqi yo‘q. O‘z tilimizga e‘tiborsiz bo‘lishga esa, siz bizning, shu millat vakiliman deguvchi har bir g‘ururli insonning haqqimiz yo‘q. Zero tilimiz taqdiri – millat taqdiridir. Uni asrab-avaylash, uning davlat tili sifatidagi nufuzini orttirish yo‘lida keng miqyosli ishlarni amalga oshirish, shu tilda ish yuritish esa bizning qonuniy haqqimiz va burchimizdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Sherozovich, M. B. (2024). CONFLICT SITUATIONS IN THE PROCESS OF TRAINING INDUSTRY PERSONNEL IN SURKHANDARYA AND

KASHKADARYA REGIONS: HISTORICAL ANALYSIS AND RESULTS (1925-1950). *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ*, 39(5), 221-225.

2.Sherozovich, M. B. (2024). DEVELOPMENT OF HEAVY INDUSTRIES IN THE SOUTHERN PROVINCE OF UZBEKISTAN: HISTORICAL ANALYSIS AND CONSEQUENCES (1930-1960). *Modern education and development*, 16(5), 267-277.

3.Маматкулов, Б. (2024). Qashqadaryo va Surxondaryo viloyatlarida yengil sanoat tarmoqlarining rivojlanishi, kadrlar tarkibini shakllantirish jarayonlari (1925-1950-уу). *Общество и инновации*, 5(5), 211-218.

4.Mamatkulov, B. (2021, November). A New Interpretation of Industry in Uzbekistan During Independence. In " *ONLINE-CONFERENCES*" PLATFORM (pp. 158-161).

5..Асадова, Р. (2024). О ‘zbekiston va Hindiston o ‘rtasida savdo va ilmiy-texnik hamkorlik. *Общество и инновации*, 5(5), 227-231.

6.Асадова, Р. Б. (2021). ИСТОРИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА УЗБЕКИСТАНА И ИНДИИ ЗА ГОДЫ НЕЗАВИСИМОСТИ. *Gospodarka i Innowacje.*, 18, 43-47.

7.Boymanovna, A. R. (2024). HISTORICAL BASIS OF COOPERATION BETWEEN THE STATES OF UZBEKISTAN AND INDIA. *AMERICAN JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE*, 2(3), 62-67.

8. Shonazarovich, Q. A., & Adilovna, B. G. (2024). OLTIN VOHA TEPALARI TILSIMI-TARIX KO‘ZGUSIDA: Yangi O'zbekiston taraqqiyotida tadqiqotlarni o'rni va rivojlanish omillari. *Yangi O'zbekiston taraqqiyotida tadqiqotlarni o'rni va rivojlanish omillari*, 6(2), 86-94.

9. Shonazarovich, K. A. (2023). Development of the Craft Industry in the City of Karshi at the Beginning of the 19th-20th Centuries. *Central Asian Journal of Social Sciences and History*, 4(12), 135-138.
10. Shonazarovich, Q. A. (2024). IN 1925-1954, THE MEASURES FOR THE SPECIALIZATION OF UZBEKISTAN AS THE MAIN COTTON BASE OF THE USSR AND ITS CONSEQUENCES. *Web of Technology: Multidimensional Research Journal*, 2(5), 67-71.
11. Shaxnoza, E. (2024). QASHQADARYO VILOYATIDA IJTIMOIIY-GUMANITAR FANINING RIVOJLANISHIDA XOTIN-QIZLARNING O‘RNI. *Modern education and development*, 16(5), 216-226.
12. Elboyeva, S. B. (2022). МИЛЛАТЛАРАРО ҲАМЖИҲАТЛИК–ХАЛҚИМИЗ ТИНЧЛИГИ ВА ФАРОВОНЛИГИНИНГ МУҲИМ ОМИЛИДИР. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(5-2), 377-385.
13. Elboyeva, S. B. (2022). YOSHLARDA YUKSAK MA’NAVIYATNI SHAKLLANTIRISHNING DOLZARBLIGI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(1), 576-581.
14. Ergashev, U. K. (2024). SOCIO-POLITICAL PROCESSES IN GUZOR PROVINCE. *Web of Discoveries: Journal of Analysis and Inventions*, 2(5), 157-162.
15. Ergashev, U. K. (2024). THE BUKHARA EMIRATE: A HISTORICAL OVERVIEW. *Web of Technology: Multidimensional Research Journal*, 2(12), 131-135.
16. Kuziyevich, E. U. (2024). GUZOR FORT IN THE PERIOD OF BUKHARA EMIRATE. *European Science Methodical Journal*, 2(5), 192-198.
17. Nilufar, E. (2024). MUSTAQILLIK YILLARIDA YIRIK SANOAT SOHASIDAGI ISLOHOTLAR. *Modern education and development*, 16(5), 250-259.

18. Esanova, N. P. (2024). MAIN FACTORS OF TEXTILE INDUSTRY DEVELOPMENT IN UZBEKISTAN (1991-2021 Years). *Web of Technology: Multidimensional Research Journal*, 2(9), 5-13.
19. Nilufar, E. (2024). O ‘ZBEKISTON SANOATINI RIVOJLANTIRISHDA KICHIK BEZNIS VA XUSUSIY TADBIRKORLIK MEXANIZMNING YARATILISHI (QASHQADARYO VILOYATI MISOLIDA). *Научный Импульс*, 3(26), 275-279.
20. Ochilova, N. R. (2022). CURRENT STATUS OF UZBEK AND RUSSIAN LANGUAGES. *Central Asian Research Journal for Interdisciplinary Studies (CARJIS)*, 2(12), 255-258.
21. Ruzimuratovna, O. N. (2024). DEVELOPMENT OF CREATIVE AND CREATIVE POTENTIAL. *International journal of artificial intelligence*, 4(03), 442-443.
22. Ruzimuratovna, O. N. (2022). WAYS TO ABSORB THE NATIONAL IDEA IN THE YOUTH MIND. *BARQARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIY JURNALI*, 2(10), 122-124.
23. Akhmedova, D. S. (2023). SPIRITUAL IMAGE OF YOUNG PEOPLE WITH A MODERN WORLDVIEW. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 3(11), 304-309.
24. Sadullayevna, A. D. (2023). Young People-The Creators of New Uzbekistan. *The Peerian Journal*, 25, 11-16.
25. Sadullayevna, A. D. SPIRITUAL IMAGE OF YOUNG PEOPLE WITH A MODERN WORLDVIEW.
26. Qurbonova, M. U. B. (2022). HUQUQIY VA SIYOSIY MADANIYAT O ‘ZBEKISTONDA FUQAROLIK JAMIYATI BARPO ETISHNING ASOSIY BO ‘G ‘INI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(1), 342-346.

27. Qurbonova, M. U. (2024). XOTIN-QIZLARNING JAMIYATDAGI IJTIMOIIY ROLINING O'ZGARISHI. *TAMADDUN NURI JURNALI*, 5(56), 21-24.
28. Boltayevna, Q. M. U. (2021). GLOBALLASHUV JARAYONLARI VA G'OYAVIY-MAFKURAVIY XAVFSIZLIK MASALALARI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 1(4), 104-110.
29. Ochilova, N. R., Elboeva, S. B., & Buriev, I. I. (2021). ISSUES OF FORMATION OF UNIVERSAL VALUES IN THE DEVILMENT OF NATIONAL CULTURAL CENTERS. *Scientific progress*, 2(2), 496-500.
30. Ochilova, N. R. (2023). Typology of civilizations. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 3(12), 121-127.
31. MAMATQULOV, B. (2024). O 'ZBEKISTON JANUBIY VILOYATLARIDA SANOAT KORXONALARINING TASHKIL ETILISHI VA HUDUDLAR SANOATINING IXTISOSLASHUVI JARAYONINING TARIXIY TAHLILI (1930-1950 yy). *News of the NUUz*, 1(1.2. 1).
32. Sherozovich, M. B. (2025). O 'ZBEKISTONDA XX ASRNING 30-40 YILLARDA SANOAT ISHCHILARI TARKIBINI SHAKLLANTIRISH VA KADRLAR TAYYORLASH JARAYONIDAGI MUAMMOLAR (JANUBIY VILOYATLAR MISOLIDA). *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ*, 63(4), 490-502.
33. Маматкулов, Б. (2024). Развитие сетей легкой промышленности в Кашкадарьинской и Сурхандарьинской области, процессы формирования кадров (1925-1950 гг.). *Общество и инновации*, 5(5), 211-218.
34. Sherozovich, M. B. (2025). O 'ZBEKISTONDA XX ASRNING 30-40 YILLARDA SANOAT ISHCHILARI TARKIBINI SHAKLLANTIRISH VA KADRLAR TAYYORLASH JARAYONIDAGI MUAMMOLAR (JANUBIY

VILOYATLAR MISOLIDA). *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ*, 63(4), 490-502.